

מה בין ויקטור פרנקל ורבי נחמן מלומן. ובין זה ובין זה – איפה אני בעולם?

מאת: יוסי 9999

כמי שמגיעה מעולמות הרוח והתנ"ך, נמשכתי למשנתו של ויקטור פרנקל וללוגותרפיה כפרפר אל האש. להתחמם באורה ולהיות מוקסמת מהאור הנגלה – מימד הרוח, אשר היה כה חסר לי במשנות פסיכואנליטיות אחרות. על אותו משקל, מצאתי עצמי נמשכת לסיפורי החסידים, סיפורים שהיתה בהם מורכבות כל כך פשוטה על התמודדויות האדם בנפתולי החיים. ישבתי לעיין באגדת – "אבדת בת מלך" של רבי נחמן הרבה לפני שהתחלתי את לימודי הלוגותרפיה. ומשהתחילו הלימודים, הבנתי את הקווים הנושקים.

סיפור אבדת בת מלך של רבי נחמן, יש בו להאיר תהליכי רוח עמוקים עימם מתמודד האדם במהלך חייו בעולם הזה. גם בלוגותרפיה אנו מוצאים את מימד הרוח עימו אנו אמורים להתעלות מעל תלאות העולם ולעבור תהליכי התחזקות ומציאת משמעות.

ובין זה ובין זה, נצא למסע, כל אחד ומסעו, נבחן בעיניים לוגותרפיות את סיפורו של רבי נחמן דרך עיני ויקטור פראנקל. נשאל איפה אנחנו בעולם? נתחבר אל מימד הרוח שבנו, נענה לקריאות החיים, בתקווה כי נגיע אל הר של זהב ומבצר של מרגליות.

סיפורי מעשיות רבי נחמן מברסלב

מעשה באבדת בת מלך

מעשה במלך אחד, שהיו לו ששה בנים ובת אחת. ואותה הבת הייתה חשובה בעיניו מאוד, והיה מחבבה ביותר והיה משתעשע עמה מאוד. פעם אחת היה מתוועד עמה ביחד באיזה יום, ונעשה ברוגז עליה, ונזרק מפיו דבור: **שהלא טוב ייקח אותך** (דער ניט גוטער זאל דיך נעמען).

בלילה הלכה לחדרה, ובבקר לא ידעו היכן היא. והיה אביה מצטער מאוד, והלך לבקשה אנה ואנה. עמד השני למלכות, מחמת שראה שהמלך מצטער מאוד, וביקש שיתנו לו משרת וסוס ומעות על הוצאות, והלך לבקשה. והיה מבקשה מאוד זמן מרבה מאוד עד שמצאה.

עתה מספר איך בקשה עד שמצאה

היה הולך אנה ואנה זמן רב ובמדבריות ובשדות וביערים, והיה מבקשה זמן רב מאוד. והיה הולך במדבר, וראה שביל אחד מן הצד, והיה מיישב עצמו: באשר שאני הולך כל-כך זמן רב במדבר ואיני יכול למצאה, אלך בשביל הזה, אולי אבוא למקום ישוב; והיה הולך זמן רב. אחר-כך ראה מבצר, וכמה חילות היו עומדים שם סביבו, והמבצר היה נאה ומתוקן ומסודר מאוד עם החילות. והיה מתיירא מפני החילות, פן לא יניחוהו להיכנס והיה מיישב עצמו: אלך ואנסה.

השאיר הסוס, והלך למבצר, והיו מניחים אותו, ולא עכבוהו כלל. והיה הולך מחדר לחדר בלי עיכוב, ובא לפלטיין אחד, וראה שיושב שם המלך בעטרה, וכמה חילות שם, וכמה משוררים בכלים לפניו. והיה שם נאה ויפה מאוד.

לא המלך, ולא אחד מהם לא שאלוהו כלל מה מעשיו. וראה שם מעדנים ומאכלים טובים, ועמד ואכל, והלך ושכב בזוית לראות מה יעשה שם. וראה שהמלך צווה להביא המלכה, והלכו להביא

אותה. והיה שם רעש גדול ושמחה גדולה, והמשוררים היו מזמרים ומשוררים מאוד, באשר שהביאו את המלכה, והעמידו לה כסא, והושיבוהו אצלו. והיא הייתה בת המלך, והשני למלכות ראה והכירה.

אחר-כך הציצה המלכה וראתה אחד ששוכב בזוית, והכירה אותו. ועמדה מכיסאה והלכה לשם ונגעה בו ושאלה אותו:

- האתה מכיר אותי?

השיב לה: הן, אני מכיר אותך; את היא בת המלך שנאבדה.

שאל אותה: איך באת לכאן?

והשיבה: באשר שאבי המלך נזרק מפיו הדבור ההוא, וכאן, המקום הזה, הוא לא טוב. וסיפר לה, שאביה מצטער מאוד, ושהוא מבקשה כמה שנים.

שאל אותה: איך אני יכול להוציא אותך?

אמרה לו: אי-אפשר לך להוציא אותי, כי אם כשתבחר מקום, ותשב שם שנה אחת, וכל השנה תתגעגע אחרי להוציא אותי, ובכל זמן שיהיה לך פנאי, תהיה רק מתגעגע ומבקש ומצפה להוציא אותי, ותתענה, וביום האחרון מהשנה תתענה ולא תישן מעת לעת.

הלך ועשה כן. ובסוף השנה, ביום האחרון, היה מתענה ולא היה ישן, ועמד והלך לשם. והיה רואה אילן, ועליו גדלים תפוחים נאים מאוד, והיה מתאוה לעיניו מאוד, ועמד ואכל.

תכף שאכל התפוח, נפל וחספו שנה, והיה ישן זמן מרובה מאוד. והיה המשרת מעיר אותו, ולא היה נעור כלל. אחר-כך הקיץ משנתו ושאל למשרת: היכן אני בעולם? וספר לו המשרת המעשה, ואמר לו: אתה ישן זמן מרובה מאוד, זה כמה שנים, ואני הייתי מתפרנס מהפירות.

היה מצער עצמו מאוד, והלך לשם ומצא אותה, והייתה מצטערת מאוד.

אמרה לו: אלו באת באותו היום, היית מוציא אותי מכאן, ובשביל יום אחד אבדת. אמנם שלא לאכול הוא דבר קשה מאוד, בפרט ביום האחרון, אז מתגבר היצר הרע מאוד.

בכן תשוב לבחור לך מקום, ותשב גם-כן שנה, וביום האחרון תהיה רשאי לאכול, רק שלא תישן, ולא תשתה יין כדי שלא תישן, כי העיקר הוא השינה.

הלך ועשה כן. ביום האחרון היה הולך לשם, וראה מעין זורם, והמראה אדום, והריח של יין. ושאל את המשרת: הראית שזה מעין, וראוי שיהיה בו מים, והמראה אדמומית והריח של יין? והלך וטעם מהמעין, ונפל וישן מיד כמה שנים, עד שבעים שנה.

היו הולכים חילות רבות עם החפצים השייכים להם ונוסעים אחריהם. והמשרת התחבא מן החילות. אחר-כך נסעה מרכבה ועגלות-צב, ושם ישבה בת המלך. ועמדה אצלו, וירדה וישבה אצלו, והכירה אותו והייתה מנערת אותו מאוד, ולא ננער.

התחילה לקבול עליו, אשר כמה וכמה יגיעות וטרחות גדולות מאוד שהיו לו זה כמה וכמה שנים כדי להוציא אותי, ובשביל אותו היום שהיה יכול להוציאני - אבדו, והייתה בוכה מאוד על זה, כי יש רחמנות גדולה עליו ועלי, שכל-כך הרבה זמן אני כאן, ואיני יכולה לצאת.

אחר-כך לקחה מטפחת מעל ראשה, וכתבה עליו בדמעות, והניחה אצלו. ועלתה וישבה במרכבתה, ונסעה משם.

אחר-כך הקיץ ושאל את המשרת: היכן אני בעולם? סיפר לו כל המעשה, שחילות רבות הלכו שם, ושהייתה כאן מרכבה, ושהייתה בוכה עליו וצועקת שיש רחמנות עליו ועליה. בתוך כך הציץ וראה, שהמטפחת מונחת אצלו.

שאל: מאין זה?

השיב לו: שהיא כתבה עליו בדמעות.

לקחה והרים אותה כנגד השמש, והתחיל לראות האותיות, וקרא מה שכתוב שם כל קובלנתה וצעקתה, ושכעת איננה במבצר. ושיבקש הר של זהב ומבצר של מרגליות, שם תמצאני. והשאיר את המשרת והניחו, והלך לבדו לבקשה.

הלך כמה שנים לבקשה, והתיישב בדעתו, שבודאי בישוב לא נמצא הר של זהב ומבצר של מרגליות, כי היה בקי במפת העולם. ועל כן אלך למדבריות. והלך לבקשה במדבריות כמה וכמה שנים.

אחר-כך ראה אדם גדול מאוד, שאינו אנושי כלל שיהיה אדם גדול כל-כך. ונשא האיש אילן גדול, שבישוב אין בנמצא אילן גדול כזה. ואותו האיש שאל אותו: - מי אתה?

אמר לו: אני אדם.

תמה ואמר: כל-כך הרבה זמן אני במדבר, ולא ראיתי מעולם בכאן אדם.

סיפר לו כל המעשה, ושהוא מבקש הר של זהב ומבצר של מרגליות.

אמר לו: בודאי אינו בנמצא כלל. ודחה אותו ואמר לו, שהשיאו את דעתו בדבר שטות, כי בודאי אינו נמצא כלל.

התחיל לבכות מאוד, כי בודאי בהכרח הוא נמצא באיזה מקום. וזה דחה אותו ואמר כי בודאי דבר שטות אמרו לפניו. והשני למלכות אמר, שבודאי יש.

אמר לו האדם המשונה: לדעתי היא שטות, אך מחמת שאתה מתעקש, הנה אני ממונה על כל החיות, אעשה למענך ואקרא לכל החיות, כי הם רצים בכל העולם, אולי תדע אחת מהם מהר ומבצר.

קרא את כולם מקטן ועד גדול, כל החיות, ושאל אותם, וכולם השיבו שלא ראו.

אמר לו: ראה ששטות ספרו לפניך; אם תשמע, שוב לאחוריק, כי בודאי לא תמצא, כי איננו בעולם. והוא הפציר מאוד ואמר, שבהכרח הוא בנמצא בודאי.

אמר לו: הנה במדבר נמצא אחי, והוא ממונה על כל העופות, ואולי יודעים הם, מחמת שהם פורחים באוויר בגובה, אולי ראו הר ומבצר. לך אליו ותאמר לו, שאני שלחתי אותך אליו.

הלך כמה וכמה שנים לבקשו, ומצא שוב אדם גדול מאוד, ונשא גם-כן אילן גדול. ושאל אותו גם-כן, והשיב לו כל המעשה, ושאחיו שלחו אליו. וגם הוא דחה אותו, כי בודאי אינו בנמצא. והוא הפציר בו גם-כן.

אמר לו: הנה אני ממונה על כל העופות; אקרא אותם, אולי יודעים הם.

קרא כל העופות, ושאל את כולם מקטן ועד גדול, והשיבו שאינם יודעים מהר ומבצר.

אמר לו: הלא אתה רואה שבודאי איננו בעולם, אם תשמע לי, שוב לאחוריק, כי בודאי איננו. והוא מפציר בו ואומר, שבודאי ישנו בעולם.

אמר לו: להלן במדבר נמצא אחי, שממונה על כל הרוחות, והם רצים בכל העולם, אולי יודעים הם.

הלך כמה וכמה שנים לבקש, ומצא אדם גדול, ונשא גם-כן אילן גדול, ושאל אותו, והשיב לו כל המעשה, ודחה אותו גם-כן. והוא הפציר בו גם-כן.

אמר לו (האדם השלישי הזה לשני למלכות): שלמענו יקרא שיבואו כל הרוחות ושאל אותם. קרא אותם, ובאו כל הרוחות, ושאל את כולם, ולא ידעו שום אחד מהם מהר ומבצר הנ"ל.

אמר לו: הלא אתה רואה ששטות סיפרו לך. התחיל לבכות מאוד ואמר: אני יודע שישנו בודאי. בתוך כך ראה שוב עוד רוח אחד. כעס עליו הממונה: מדוע נתאחרת לבוא? הלא גזרתי, שיבואו כל הרוחות, ולמה לא באת עימכם?

השיב לו: נתעכבתי מחמת שהייתי צריך לשאת בת מלכה אל הר של זהב ומבצר של מרגליות. שמח מאוד ושאל הממונה את הרוח: מהם הדברים שהם יקרים שם?

אמר לו שכל הדברים הם שם ביוקר גדול.

אמר הממונה על הרוחות: באשר שזה זמן גדול כל-כך שאתה מבקשה, וכמה יגיעות היו לך, ואולי יהיה לך עתה מניעה מחמת ממון, על כן אני נוותן לך כלי, כשתושיט ידך לתוכה תקבל משם מעות. וגזר על הרוח, שיוליך אותו לשם.

באה רוח סערה ונשאה אותו לשם, והביאה אותו אל שער, והיו עומדים שם חילות, שלא הניחו להיכנס אל העיר. הושיט ידו אל הכלי, לקח מעות, ושיחד אותם, ונכנס לתוך העיר. הייתה העיר נאה. הלך אל גביר ושכר לו מזונות, כי צריך לשהות שם, כי צריך לשום שכל וחכמה להוציאה.

איך שהוציאה לא סיפר.

ובסוף הוציאה.

סיפור "אבדת בת מלך", הינו הסיפור הפותח בספר "סיפורי מעשיות" המאגד את סיפוריו של רבי נחמן. הסיפור נכתב זמן קצת לאחר מות בנו של רבי נחמן כשהוא רק בן 4. מתוך אותו ייאוש עמוק, ודרך הסיפור, מעביר רבי נחמן את הרעיון המהפכני לגאולת המשיח. הגאולה, איננה שינוי המציאות ההיסטורית, כי אם שינוי פנימי עמוק בנפש היחיד. מסע עצמי לגילוי היסוד הנפשי העמוק המצוי באדם, אשר בהתגלותו יש גאולה פנימית והבנה נעלה של משמעותו בעולם.

בסיפור מספר לנו רבי נחמן על מלך האוהב את בתו אהבה גדולה (היא אחת משבעת ילדיו). יום אחד, בכעסו עליה, הוא מאחל לה שהלא טוב יקח אותה. מאז, נעלמת בתו והמשנה למלך, הרואה בצער מלכו, יוצא לחפשה במשך שנים ארוכות עד שמצליח למצוא אותה.

כשאנו מתבוננים בסיפור, אנו רואים כי לכל אחת מהדמויות יש את הייצוג שלה. בת המלך, היא היסוד הרוחני אשר אבד לאדם. המשנה למלך, הדמות הראשית בסיפור, הינו האדם בתהליך רוחני במהלך חייו המחפש את משמעותו בעולם. עליו לעבור תלאות רבות, אתגרים, ייאוש, בדידות וכישלונות חוזרים ונשנים עד שמוצא את משמעויותיו ומביא לידי ביטוי את מימד הרוח.

כל הירדמות ופספוס הצלחה של בת המלך, מביאים את המשנה למלך לזעקה לאחר שהוא מתעורר ומבין כי אבדה לו ההזדמנות – "היכן אני בעולם?" - אותה זעקה קשה מגלמת את התהייה של כל אדם בדבר המהות של בחירותיו, מקומו, תפקידו בעולם ושלמות נפשו. מהי אותה משמעות של הייסורים, הסבל, החיפוש והאתגרים?

מתוך אותו ייאוש וחשכה, ממשיך המשנה למלך במסעו לחיפוש בת המלך. הוא ממשיך להיענות לאתגרי החיים המוצבים לפניו ואיננו מוותר. הוא איננו מוותר או מתייאש למרות העובדה כי נרדם רגע אחד לפני סיום המשימות שניתנו לו על ידי בת המלך. פעמיים שלא עמד כוחו מול היצר שאחזו למרות ההוראות המפורשות של בת המלך ונכשל. שנה שלמה היה עומד ומצליח במשימתו וביום האחרון נכשל ולא יכול היה להצילה מידי הלא טוב. אך אין בכישלונות הללו כדי להרפות את ידיו, הוא ממשיך בחיפושיו אחריה באמונה גדולה. הוא איננו מוותר כאשר שלושת הענקים עונים לו בוודאות מוחלטת כי אין מקום כזה "הר של זהב ומבצר של מרגליות" בו נמצאת בת המלך. הוא דבק באמונתו ומתריס נגדם עד שהם מתרצים לעזור לו. על אף שהם מפגינים כוחות שמעל הטבע, המשנה למלך דבק בדרכו. ודווקא שם, ומתוך תחתיות הייאוש, מוצא את הכוחות להמשיך ולחפש, עד שמוצאה.

סופו של הסיפור, אף בו יש מסר המועבר לאדם. רבי נחמן איננו מתאר כיצד הצליח המשנה למלך לשחרר את בת המלך ממקומה. "איך שהוציאה לא סיפר, ובסוף הוציאה". המטרה בסוף פתוח שכזה הינה לאפשר לכל אדם להתחבר אל הסיפור מתוך מסעו האישי. דרך הגאולה של האדם בכל רגע נתון היא אינסופית ותלויה בבחירותיו. הדרך והמאמץ הם העיקר במסע הנשמה למשמעותה וייעודה. היענותה לקריאות המשמעות. ולכן, האדם מגיע בדרכו הייחודית במסעו, לסוף הסיפור והצלחת בת המלך.

לואותרפיה

כעת אפנה אל מספר עקרונות וכלים לוגותרפיים. לאחר ניתוחם והבנתם, אנסה לקרוא לאורם את סיפור "אבדת בת מלך":

משמעות הפגוע

בספרו "הרופא והנפש" אומר ויקטור פרנקל את הדברים הבאים:

"מבחינת הפסיכותרפיה וההיגיינה הנפשית יש ערך מיוחד לידיעת הייעוד או התפקיד בחיים. כמו כן איננו מהססים להצהיר שאין דבר מתאים יותר לאדם שנאלץ לשאת את הקשיים האובייקטיביים והבעיות הסובייקטיביות, כלומר להתגבר עליהם, מאשר ההכרה שיש לו תפקיד בחייו. וככל שהתפקיד הזה "תפור" עליו, כך ניתן לראות בו ייעוד. הידיעה הזו הופכת את היחיד למי שאין לו תחליף, ואת חייו לחד פעמיים. ניתן להבין את דבריו של ניטשה גם כך: ככל שה"איך", כלומר נסיבות לא נוחות, נסוג את הרקע, כך עובר ה"מדוע" אל קדמת הבמה. אך זו איננה המסקנה היחידה שאפשר להסיק מן התובנה בדבר האופי המשימתי של החיים, אלא גם שהם נעשים משמעותיים יותר ככל שהם קשים יותר....

התפקיד משתנה לא רק מאדם לאדם – בהתאם לייחודיותו של האדם- אלא גם משעה לשעה, כי כל מצב הוא חד פעמי....

החיים עצמם הם המציגים את השאלה לאדם. הוא לא השואל אלא הנשאל החייב להשיב תשובה לחיים וליטול אחריות לחייו....

הקיום האנושי הוא קיום אחראי, כי הוא קיום חופשי... ריבוי האפשרויות, שמתוכן עליו להגשים רק אחת בהווה שלו, הוא המאפיין את קיומו. אין רגע בחיי האדם שבו יוכל להימלט מהכורח לבחור בין האפשרויות....

האדם חופשי לבחור אם להתייחס לעבר באופן פטאליסטי או ללמוד ממנו. לעולם לא מאוחר מידי ללמוד, אך גם לא מוקדם מידי- אלא תמיד "הזמן המתאים ביותר".

(עמודים 85-113. בנוסף, ניתן לראות את הדברים גם בספרו של פרנקל – "האל הלא מודע" בעמודים 93-101 וכן בספרו – "האדם מחפש משמעות" בעמוד 132)

בדבריו מתייחס ויקטור פרנקל אל מציאת משמעות בחייו של אדם וכן למשמעות הרגע. המשמעות איננה דבר שהאדם מחפש אותו, אלא היא מתגלה לאדם. החיים שואלים את האדם מהי משמעותו ולא הוא השואל את החיים.

כל אדם, הוא בריאה ייחודית וככזה אין לו תחליף. תפקידו בעולם הוא חד פעמי וייחודי לו.

דווקא מתוך ייחודיותו וחד פעמיותו, על האדם לגלות אחריות. ובהתקיים רגעי משמעות בחייו עליו לקבל בחירות ממקום אחראי ומתוך הבנה כי יש בבחירות אלו להשפיע לא רק עליו כי אם על הסובבים אותו.

האדם נדרש למשמעות והיא משתנה מאדם לאדם ומרגע לרגע. על האדם להיות מספיק ערני ומתוך אחריות גבוהה, לדעת לראות את המשמעות הייחודית ברגע הנתון הניצב לפניו.

כשאנו מתבוננים בסיפורו של רבי נחמן ובמשנה למלך, אנו רואים אדם הנקרא למשמעות. המשנה למלך יוצא למסע רוחני. הבנה גבוהה של משמעותו העליונה בעולם. תפקידו הוא ייחודי לו, וככזה, הופך לייעודו בחיים. כל חייו מוקדשים למציאתה של בת המלך, היא היסוד

הנשגב בהווייתו, המשמעות העליונה, גאולתו. ככזה, נראה אותו כמי שאין לו תחליף, רק הוא מסוגל לבצע את המשימה ולכן חייו הם חד פעמיים.

לאורך כל הסיפור, אנו רואים איך בכל רגע נתון קיימת בידיו הבחירה האחראית והנכונה. כל בחירה כזו מובילה אותו להמשיך במסלול מסוים.

המשנה למלך נאבק בעצמו לאורך כל הסיפור. פעם אחר פעם הוא נרדם רגע לפני השגת מטרתו והשבת בת המלך. הרגע לו יחל, רגע הגאולה, מתפספס. והוא מתעורר משנתו כשהוא זועק – "איפה אני בעולם". השינה, כמוה כאותם רגעים בחיי האדם שאין הוא מחובר למימד הרוח שבו, אותם רגעים שאנו נותנים למימדים הגופניים והנפשיים להשתלט עלינו ולטשטש את רגע המשמעות הרוחני הניצב לפנינו. היין והשינה אינם משאירים את המשנה למלך עירני דיו כדי להגיע אל הרגע המיוחל של המשמעות העליונה.

הוא זועק- "היכן אני בעולם" - כזעקת שבר. שנה שלמה שהתייסר וחשב רק על בת מלך. וכך עשה פעמיים. דווקא ברגע האחרון נפל לגשמיותו. הרוחניות שבו סומאה. כמו שהאדם הפשוט נופל בפשטות אנושיותו ואיננו נמצא בהגשמה רוחנית גבוהה כל הזמן, כך גם המשנה למלך. וכשהאדם הפשוט "מתעורר", ורואה את גובהה של רוחו, לרוב מתוך ייאוש עמוק וסבל, הוא שואל- מה המשמעות של כל זה? מה המשמעות שלי בעולם? היכן מקומי בעולם? היכן אני בעולם?

המשנה למלך איננו מתחמק מאחריותו לתפקיד ומהייעוד הייחודי שהוטל עליו. הוא אמנם מפספס את בת המלך פעמיים, אך איננו מאפשר לבחירותיו באותם רגעים ולפספוס למנוע ממנו את הגשמת ייעודו. הוא ממשיך בדרכו הייחודית והחד פעמית למציאת בת המלך. בחר בכל פעם בשביל צדדי בקו מחשבה הייחודי לו. בפעם אחת, בתחילת סיפורנו, לאחר הליכה ארוכה במדבריות, בשדות וביערות, הוא מבחין בשביל צדדי. הוא משכיל להבין כי זה רגע מכונן, רגע של בחירה ומשמעות - "באשר שאני הולך כל-כך זמן רב במדבר ואיני יכול למצאה, אלך בשביל הזה, אולי אבוא למקום ישוב". מתוך התעלות רוחנית הבאה לידי ביטוי בחשיבה רחבה ובהירה, ומתוך אחריות והבנת ייחודיות הרגע, הוא מאפשר לעצמו ללכת בדרך שונה מזו שהלך בה עד עכשיו ולא הניבה לו מקום המצאה של בת המלך. ואכן, דרך זו מאפשרת לו מפגש והתאחדות רגעית עם בת המלך.

כמו כן, לאחר שנרדם בפעם השנייה ומשהמשיך לחפש את בת המלך, התהלך כמה שנים בחיפושיו והבין כי דרכו זו איננה נכונה, משכך, פנה למדבריות כקו חשיבה והחלטה אחראית לאותו רגע משמעותי שיעזור לו במציאת בת המלך – "הלך כמה שנים לבקשה, והתיישב בדעתו, שבוודאי בישוב לא נמצא הר של זהב ומבצר של מרגליות, כי היה בקי במפת העולם. ועל כן אלך למדבריות".

המשנה למלך איננו מוותר, הוא מבין כי אף פעם לא מאוחר למצוא את בת המלך ותמיד יש זמן נכון. הוא איננו רואה בכישלונותיו אל מול מציאת בת המלך ופספוס רגעי המשמעות והעשייה, מצב פטאליסטי שאין מקום לתקנו, אלא קם בכל כוחותיו המחודשים וממשיך במסעו.

גם אם נראה כי משמעות הרגע חמקה מאתנו ונכשלנו, אנו מתבוננים בראייה הצרה של הנפש. איננו מסוגלים להבין את המשמעות העליונה אלא רק בדיעבד, ומשכך, גם כישלונותיו החוזרים של המשנה למלך נראים בעיניו ככישלון הרגע, פספוס מציאת בת המלך. אך בדיעבד, הוא מוצאה והדרך, על כישלונותיה, מובנת כמי שבנתה אותו והביאה אותו למקום שבו מצא את

המשמעות הגבוהה ביותר. שם, לא פספס את הרגע, לא נכשל למגבלותיו הגופניים והנפשיים אלא התעלה לרמה הגבוהה ביותר של מציאת המשמעות.

"אין אנו יכולים למצוא משמעות אחת נצחית וקבועה, אלא משמעות שמתגלה טיפין טיפין. החיפושים דורשים סבלנות וגמישות. סבלנות, מפני שמשמעותו של מצב מתגלה רק כעבור זמן, וגמישות, משום שאסור לדבוק במשמעות הקפואה של מצב מסויים גם לאחר שפג תוקפה, כשאנו נמצאים כבר במצב חדש, שנוצר עם הזמן. מוטב לחפש משמעויות בשתי דרכים בעת ובעונה אחת, גם להציב לעצמנו יעדים רחוקים, וגם להתקרב אליהם צעד בצעד" –

גוז'ף ב. פאברי, "המשמעות של חייך", עמ' 14.

כוח התרסה Fe הרוח האנושית

בספרו "הרופא והנפש" מדבר ויקטור פראנקל על כוח ההתרסה של הרוח האנושית. פרנקל טוען כי אל מול הגורל הביולוגי/פיזי – "הגורל הסומטי", והגורל הסוציולוגי של אדם – "סך כל התנאים החיצוניים שלו. הנטיות והתנאים היוצרים יחד את מצבו של האדם". עומדת "העמדה" של האדם. אשר בניגוד ל"מצבו הגורלי" היא חופשית. (שם בעמוד 114)

מימד הרוח, הוא החלק הטרנסנדנטי באדם. אינו כבול למגבלות הגוף והנפש. הגוף והנפש הינם מלבושים המצויים על רוח האדם. בכוח נקיטת העמדה או ההתרסה, יכול האדם להתעלות מעל המגבלות והגורל שנועד לו. (ויקטור פרנקל "הרופא והנפש" עמוד 23)

בסיפורו של רבי נחמן, המשנה למלך נוקט עמדה מספר פעמים ומתריס על אף הקורה אותו.

ניתן לחלק זאת לשלושה חלקים:

1. התרסה אל מול נסיבות החיים –

כשבת המלך נעלמת. המשנה למלך מחליט על דעת עצמו לצאת ולחפש אותה על אף שאיננו יודע היכן היא או איך למצוא אותה. הוא נוקט עמדה ויוצא לחפשה. נכון לצו מצפוני, הוא יוצא אל המסע. אין הוא יודע האם ימצאה או מתי, האם יספיק ממונו או כוחו. אך הוא יוצא. מתריס כנגד נסיבות החיים.

2. התרסה אל מול מגבלות גופניות –

לאחר שהמשנה למלך מוצא את בת המלך, הוא מקבל הוראות כיצד יוכל להוציאה. עליו לחשוב ולהתייסר משך שנה, ולחשוב רק עליה. וביום האחרון הוא מחוייב לצום ולא לישון. המשנה למלך עומד בהתחייבויותיו לאורך כל השנה. אך מחמיץ ביום האחרון כאשר אוכל תפוח ונרדם. הוא שב אל בת המלך ומקבל הוראות חדשות – שוב במשך שנה שלמה יהא מתגעגע וחושב עליה בלבד ולא ישתה יין ולא ירדם. שוב, שנה שלמה עומד המשנה למלך בתנאים שהושמו בפניו ודווקא ביום האחרון, לוגם ממעיין שמימיו יין ונרדם. שוב הוא מפספס את ההזדמנות להציל את בת המלך.

ניסיונות אלו, לדעתי, מביאות את התמודדות האדם אל מול הגופני. אל מול התאוות המנהלות אותנו והניסיון להתעלות מעליהן. להתריס ולנקוט עמדה. להביא את הרוח אל מעל הסומטי.

המשנה למלך נכנע למימד הגופני שבו, לתאוותיו, אך יחד עם זאת, הוא ממשיך לקרוא תיגר עליהן. אין הוא מאפשר לחולשותיו לנהל אותו, כי אם קם ומתריס, קם ונוקט עמדה גם אל מול חולשותיו הגופניות בכך שממשיך לנסות. כוח הרוח שבו, המימד הנעלה שבו, הוא זה שקורא תיגר. הוא זה שמביא את המשנה למלך להתעלות אל מעל למגבלותיו הגופניות.

3. התרסה אל מול האנשים הענקים –

המשנה למלך ממשיך בחיפושיו אחרי בת המלך. הוא הולך במדבריות כדי להגיע אל מקום המצאה – "הר של זהב ומבצר של מרגליות". במדבר הוא פוגש את האנשים הענקים אשר כל אחד מהם שולט במימד אחר בטבע, האחד בחיות, השני בעופות והשלישי ברוחות השמיים. כל אחד מהם מנסה לשכנע אותו כי אין מקום כזה כלל – "הר של זהב ומבצר של מרגליות" וכי הוא טועה ועדיף שיפסיק את חיפושיו. המשנה למלך איננו מקבל את דבריהם. הוא בטוח בצדקת דרכו ומתעקש. לבסוף, הרוח האחרונה המגיעה באיחור לאחר שהאיש הענק מזמנה, מספרת על מקום כזה ואף לוקחת אותו אליו בהוראת אותו ענק. שם, הוא מוצא את בת המלך.

אני רואה בענקים הללו העומדים מול המשנה למלך ומנסים להניא אותו, את אותם קשיים ומגבלות חיצוניים עימם האדם מתמודד. אותו גורל סוציולוגי, אותם קולות חיצוניים ומעצבים המונעים מהאדם לממש את הרוחני הנעלה שבו. רק התרסה אל מול הקולות החיצוניים האלו, רק עמידה איתנה ונקיטת עמדה אל מול אותם גורלות, היא המאפשרת לאדם לראות את משמעותו ולמצוא את כוחות הרוח שבו. לא סתם הענק השלישי הוא זה אשר היה ממונה על הרוחות. ולא סתם, היתה זו הרוח האחרונה לבוא, זו שכעסו עליה אשר מצאה את המקום הנכסף – "הר של זהב ומבצר של מרגליות". הרוח, המימד הנעלה שבאדם, הוא זה המאפשר לאדם לנקוט עמדה ולהתריס, גם אל מול קולות וגורלות החיצוניים לו. כוח הרוח המפעמת במשנה למלך היא זו שהביאה אותו להתריס אל מול אותם קולות חיצוניים ולהאמין בצדקת דרכו ובכונותה.

1010 fe הסיפור

הסיפור מסתיים כשהמשנה למלך מוצא ומשחרר את בת המלך.

כיצד שחרר אותה, כמה זמן לקח לשחררה – לשאלות אלו אין תשובה. הסיפור נחתם באמירה:

**”איך שהוציאה לא סיפר.
ובסוף הוציאה.”**

העובדה כי אין פרטים ברורים בנוגע לשחרור, באה ללמדנו שהדרך לגאולת הרוח היא אינסופית. לא רק שהיא משתנה בין אדם לאדם אלא אף בחייו של האדם, הוא עצמו עומד אל הזדמנויות רבות בהן עליו לגאול את רוחו. אם היה רבי נחמן קובע מסמרות בנוגע לסוף סיפורו, היה סוגר אותו בפני כל שאר ההתמודדויות הניצבות בפני בני אדם שונים ברגעים שונים בחייהם. הסוף הפתוח מאפשר לכל אחד לכתוב את סופו בהתאמה אליו ולחיו.

ובלוגותרפיה – גם היא מחזיקה ברעיון זה. ויקטור פרנקל מדבר על הגשמת הערכים באדם, שהיא תלויה מצב וקשורה לאישיותו של אדם. היא משתנה מאדם לאדם ומשעה לשעה. כל אדם עומד אל מול רגע בלעדי וייחודי לו במרווח הזמן וכל מצב כזה הוא חד פעמי. בדיוק כמו בסיפורו של רבי נחמן, אי אפשר להכתיב סוף אחיד לדבר אינסופי ומשתנה כרוח האדם.

”מנקודת הראות של האנליזה האקזיסטנציאלית אין אפשרות להציע משימת

חיים תקפה לכל אדם” (ויקטור פרנקל - "הרופא והנפש", עמ' 89)

איפה אני עוֹלָמִין?

בין רבי נחמן ובין ויקטור פרנקל אנו נעים בחלל הזמן, בין הווה לעבר לעתיד.

שומעים את חכמתם מהדהדת ויודעים כי גם הם, הגיעו למקומם לא בזכות חיים מלאים בטוב, אלא חיים המלאים ברגעים קשים, בלתי נסבלים עד להחריד. שניהם איבדו עולמות ומתוך כך, בנו עצמם שוב ושוב. חזקים הרבה יותר. דבקים באהבה ובמצפון וברוח. מסרבים לאפשר ללא טוב לקחת אותם.

אנו, ההולכים בין שני ענקי הרוח הללו ומתבוננים על חיינו, נשאל עצמנו, מה חווינו, מה לקחנו? באילו כלים של הרוח, האמונה והלוגותרפיה השתמשנו מבלי להיות מודעים אליהם עת חיינו אותם. האם הרוח שבנו ידעה את מקורות בריאתה ושאבה ממנה את הכוחות הללו?

לא נשווה את כאבינו לכאבם, לא נשווה את משימות חייהם למשימות חיינו. כל אדם הוא חד פעמי בעולם ולכל אדם עומדות משימותיו שהן שלו ושלו בלבד ועליהן הוא אחראי.

נהפוך את זעקת השבר—"למה" ואת הכעס על גורל חתום, על האל, על היקום, לשאלת - "למה?" נתבונן אל עבר העתיד ונתריס. נתריס על נסיבות החיים, על הקולות הפנימיים והחיצוניים, נתריס כנגד הענקים שינסו לערער אותנו. ולכשיגיע הזמן, נבין את משמעות הדברים ויהא זה רגע גאולה ומציאת בת/בן המלך שבנו וחיינו ימלאו משמעות ונבין איפה אנחנו בעולם!